

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 24 juli 1914 kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående beredande av fastare anställning åt riksgäldskontorets kvinnliga biträden.

I en till bankoutskottet avlåten, den 2 april 1914 dagtecknad skrivelse hava fullmäktige i riksgäldskontoret anført följande:

»Till bankoutskottet vid innevarande års första lagtima riksdag avlätto fullmäktige i riksgäldskontoret en framställning ang. beredande av fastare anställning åt i riksgäldskontoret anställda kvinnliga biträden. Detta ärende blev emellertid icke av riksdagen behandlat.

I anledning därav få fullmäktige härmed förnya nämnda framställning och i överensstämmelse med densamma anföra följande:

I skrivelse den 23 maj 1906 anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om utredning huruvida och i vilken mån personer, som vore hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrivgöromål och dylika sysslor, skulle kunna erhålla någon fastare anställning än dittills varit fallet. Sedan i anledning därav erforderlig utredning blivit verkställd, har frågan varit föremål för vidare behandling vid 1910 och följande års riksdagar, som därvid beslutat, att i staterna för en stor del ämbetsverk och myndigheter, inom vilka behov av fast anställda kvinnliga biträden förefunnes, skulle uppföras erforderligt antal sådana biträden. Avlöningsförmånerna för dessa biträden hava ordnats efter två olika typer, allt eftersom befattningen avser renskrivning och därmed jämförliga göromål eller annat kvalitativt högre arbete, samt hava bestämts att utgå med följande belopp, nämligen: för den lägre, s. k. normaltypen, lön 700, tjänstgöringspenningar 350 och ortstillägg 150, tillhoppa 1,200 kronor, och för den högre typen lön 900, tjänstgöringspenningar 550 och ortstillägg 150,

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 8 saml. 11 häft. (Nr 14.) 1

sammanlagt 1,600 kronor. Härtill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 200 kronor, efter resp. fem och tio års tjänstgöring. Slutavlöningen kan sålunda uppgå för normaltypen till 1,600 kronor och för den högre typen till 2,000 kronor.

Riksdagen har jämväl bestämt, att för nu ifrågavarande biträdesbefattningar skola gälla vissa allmänna villkor och bestämmelser, vilka återfinnas i en av Kungl. Maj:t den 10 juni 1912 utfärdad kungörelse.

Sedan sålunda på sätt nu blivit nämnt frågan om fastare anställning för kvinnliga biträden blivit ordnad inom ett flertal av statens ämbetsverk och myndigheter, synes det fullmäktige överensstamma med billighet och rättvisa att jämväl hos riksgäldskontoret anställda kvinnliga biträden måtte komma i åtnjutande av den ökade trygghet och de fördelar i övrigt en ordinarie ställning kan medföra. Dessa biträdens arbetskraft utnyttjas för tjänsten inom verket huvudsakligen i samma omfattning som de ordinarie tjänstemännens. Då härtill kommer att behovet av denna arbetskraft för riksgäldskontoret är av stadigvarande beskaffenhet, synas fullt giltiga skäl föreligga för ifrågavarande biträdens uppförande å ordinarie stat.

För närvarande tjänstgöra i riksgäldskontoret tre kvinnliga biträden. Två av dem hava varit anställda sedan resp. februari och maj månader 1910, varemot det tredje antagits först under oktober månad nästlidet år. För sitt arbete åtnjuta de två äldre biträdena en ersättning av 120 kronor för månad eller 1,440 kronor för år. Arvodet för det senast antagna biträdet är bestämt att tills vidare utgå med 100 kronor för månad. Dessa belopp hava hittills utgått av det i § 32 av nu gällande reglemente omförmälda anslaget till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten.

Ifrågavarande tre biträden hava sin tjänstgöring förlagd till riksgäldskontorets räkenskaps- och kassaavdelning, där de sysselsättas huvudsakligen med följande göromål: uppräknig, granskning, förteckning och bokföring av från utlandet insända eller i kassan inlösta obligationer och kuponger, biträde i kassan vid inlösen av kuponger, kontrollräkning av och granskning av nummerföljden å nytryckta obligationer och kupongark samt diverse skrivgöromål och uträkningar såsom myntförvandlingar, ränteberäkningar o. s. v. Härjämte tages deras biträde i anspråk vid åtskilliga mera tillfälligt förekommande göromål såsom kontroll vid tryckning av nya obligationer, utsändande av sådana till utlandet och utlottning av obligationslån.

Det arbete de kvinnliga biträdena i riksgäldskontoret sålunda, enligt vad ovan angivits, hava att utföra kräver, förutom synnerlig noggrannhet och uppmärksamhet, till stor del även ett större mått av omdömesförmåga

än som kan anses erforderligt för renskrivnings- och därmed likartade göromål. Arbetet måste följaktligen enligt fullmäktiges åsikt anses vara av den kvalificerade beskaffenhet, att biträdenas avlöning, därest ordinarie anställning kommer att åt dem beredas, bör fastställas att utgå i enlighet med vad som gäller för den av riksdagen bestämda högre avlöningstypen. Fullmäktige anse dock att, då något ortstillägg ej förekommer i riksgäldskontorets nuvarande stat, sådant tillägg ej heller bör i staten upptagas för de kvinnliga biträdena, utan torde detsamma lämpligen bära sammanslås med tjänstgöringspenningarna, vilka sålunda skulle komma att utgå med 700 kronor.

I sammanhang med de kvinnliga biträdenas uppförande å ordinarie stat torde även i reglementet för riksgäldskontoret bära införas vissa allmänna villkor och bestämmelser att gälla för dessa biträden. För detta ändamål hava fullmäktige låtit uppgöra ett förslag till dylika bestämmelser, vilket finnes här nedan intaget. Vid detsammans utarbetande hava i tillämpliga delar följts dels de för riksgäldskontorets ordinarie tjänstemän i reglementet givna föreskrifter, dels ock de i ovanberörda kungl. kungörelse av den 10 juni 1912 förekommande stadganden.

Med avseende å de villkor och bestämmelser, som sålunda ifrågasätts för riksgäldskontorets kvinnliga biträden, vilja fullmäktige särskilt framhålla följande.

Rättighet att årligen under viss tid, exempelvis en månad, åtnjuta semester torde bära medgivas dessa biträden, därest sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske.

Rörande arbetstiden å tjänsterummet anse fullmäktige lämpligt, att densamma sättes lika med den, som i gällande tjänstgöringsordning är föreskriven för riksgäldskontorets tjänstemän.

Enligt bestämmelse i gällande reglemente äga riksgäldskontorets manliga tjänst innehavare att i händelse av tjänstledighet på grund av sjukdom uppbära hela lönen och dessutom, efter fullmäktiges prövning, under högst en månad varje år de för tjänsten anslagna tjänstgöringspenningar. Fullmäktige anse, att denna förmån bör medgivas även de kvinnliga biträdena efter deras uppförande å ordinarie stat.

Vad beträffar de kvinnliga biträdenas pensionsförhållanden torde därom bära meddelas föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension finnes stadgat för kvinnliga tjänst innehavare. Skyldighet torde sålunda ock bära föreskrivas för riksgäldskontorets kvinnliga biträden att bidra till kostnaden för sin pensionering enligt de grunder, som äro stadgade

i nämnda lag och som i gällande reglemente äro föreskrivna även för manliga tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret.

I sammanhang med uppförande å stat inom några verk och myndigheter av kvinnliga biträdesbefattningar har riksdagen medgivit, att biträden, som vid befattningarnas upptagande å ordinarie stat voro anställda hos verket eller myndigheten och antogos såsom biträden å stat, ägde att för åtnjutande av ålderstillägg räkna sig till godo den tid de därförinnan innehåft stadig anställning hos verket eller myndigheten. Någon sådan rätt vilja fullmäktige emellertid ej ifrågasätta för de kvinnliga biträdena i riksgäldskontoret, då även de två äldsta av dem varit anställda i verket under endast jämförelsevis kort tid.

Därest fullmäktiges nu förevarande framställning vinner riksdagens bifall vore det enligt fullmäktiges åsikt synnerligen önskvärt att redan den 1 juli 1914 kunna till ordinarie anställning överflytta de två äldre kvinnliga biträdena. För det senast anställda biträdet bör däremot en sådan överflyttning föregås av tjänstgöring i verket under viss tid, förslagsvis två år. I följd därav torde böra lämnas fullmäktige öppet att intill 1915 års utgång låta anstå med tillsättningen av en av de ifrågasatta biträdesbefattningarna, ehuru avlöning för densamma kommer att finnas i riksgäldskontorets stat uppförd.

Till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten äga fullmäktige för närvarande att använda ett belopp av 11,000 kronor årligen. De kvinnliga biträdenas befordran till ordinarie tjänst bör givetvis medföra en minskning i detta anslag. Den minskning, som skulle kunna ifrågakomma, kan, därest riksdagen bifaller vad fullmäktige ifrågasatt angående tiden för de kvinnliga biträdenas befordran till ordinarie, uppgå för år 1914 till högst 1,440 kronor, för år 1915 till högst 2,880 kronor och för tiden därefter till högst 4,320 kronor. Med hänsyn till den ökning i riksgäldskontorets arbetsbörda, som kommer att inträda bland annat till följd av upptagandet av 1913 års fonderade statslån, kunna fullmäktige dock ej tillstyrka, att berörda anslag minskas med hela de ovan angivna beloppen, utan vilja härmed föreslå en nedsättning däri för tiden efter 1915 års ingång med 2,000 kronor.

Med åberopande av vad sålunda blivit anfört få fullmäktige härigenom hemställa, att bankoutskottet behagade föreslå riksdagen:

A) att i riksgäldskontorets avlöningsstat måtte uppföras tre kvinnliga biträdesbefattningar med följande avlöningsförmåner: lön 900 kronor och tjänstgöringspenningar 700 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter resp. fem och tio års tjänstgöring;

B) att nämnda avlöningsbelopp skola utgå för två av ifrågavarande befattningar från och med den 1 juli 1914 och för den tredje från och med den 1 januari 1916;

C) att, i händelse av bifall till vad sålunda blivit hemställt, i riksgäldskontorets reglemente måtte införas följande bestämmelser:

»Angående kvinnliga biträden i riksgäldskontoret.

§

Beträffande de å riksgäldskontorets stat uppförda kvinnliga biträdena gälla följande bestämmelser:

1:o Kvinnligt biträde skall vara underkastat den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller den jämkning i åligganden, som kan varda stadgad; och böra de konstitutorial, som för dessa biträden utfärdas, innefatta förbehåll om vederbörandes skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, vilka kunna dem åläggas.

2:o Därest kvinnligt biträde förordnas att bestrida ordinarie tjänstemannabefattning i riksgäldskontoret är biträdet skyldigt att mottaga sådant förordnande mot åtnjutande av de för samma tjänst anslagna tjänstgöringspenningar, dock med avstående av egna tjänstgöringspenningar.

3:o Kvinnligt biträde äger att, såvitt sådant utan hinder för göromåls jämnas och oavbrutna gång kan ske, årligen åtnjuta semester under en månad.

4:o Kvinnligt biträdes arbetstid å tjänsterummet skall vara lika med den, som i gällande tjänstgöringsordning är bestämd för riksgäldskontorets tjänstemän.

5:o Bliver kvinnligt biträde av sjukdom hindrat att uppehålla sin befattning, äger hon under tjänstledigheten uppbära hela lönen samt dessutom, efter fullmäktiges prövning, under högst en månad varje år de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar. Beviljas kvinnligt biträde tjänstledighet för svag hälsas vårdande eller eljest av annan orsak än sjukdom, kunna fullmäktige besluta, att hon skall utöver tjänstgöringspenningarna till sin vikarie avstå så mycket av lönen, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest prövas skäligt.

6:o I händelse kvinnligt biträde ingår äktenskap, skall hon icke vara skyldig att av sådan anledning avgå från sin befattning, därest icke fullmäktige med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finna det nödigt.

7:o) Kvinnligt biträde är skyldigt att såsom bidrag till kostnaden för sin pensionering erlægga pensionsavgift enligt de grunder, som äro stadgade för manliga tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret.

8:o) Kvinnligt biträde skall, då hon uppnått 60 levnadsår och varit 30 år i allmän tjänst, vara förpliktat att med oavkortad lön såsom pension avgå från sin befattning, fullmäktige likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge biträdet prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Före uppnådda 60 levnadsår och 30 tjänsteår kan kvinnligt biträde erhålla pension endast i det fall att hon på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Pensionsbeloppet bestämmes i sådant fall av fullmäktige, dock med iakttagande därav att det samma ej må överstiga den lön, som biträdet vid tiden för avskedstagan det ägt uppbära.

9:o) Befattning såsom kvinnligt biträde skall av fullmäktige tillsättas medelst konstitutorial efter befattningens ledigförklarande genom kungörelse.

10:o) Rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande av tjänstledighet och avsked samt för disciplinär bestraffning skola gälla de närmare stadganden, som må varda av fullmäktige bestämda.

11:o) I övrigt skola de bestämmelser, som i detta reglemente äro meddelade beträffande riksgäldskontorets tjänstemän, i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här ovan stadgats, lända till efterrättelse i fråga om de kvinnliga biträdena».

D) att det i reglementets 32 § omförmälda anslaget till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten måtte bestämmas att från och med år 1915 utgå med 9,000 kronor.»

Utskottet.

I likhet med fullmäktige finner utskottet det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att jämväl hos riksgäldskontoret anställda kvinnliga biträden komma i åtnjutande av den ökade trygghet och de fördelar i övrigt en ordinarie anställning medför. Utskottet har därför icke något att erinra mot att kvinnliga biträden uppföras i riksgäldskontorets stat men har utskottet ansett, att för närvarande endast två dylika befattningar böra uppföras i staten, så mycket mer som fullmäktige funnit det kunna anstå med tillsättningen av en av de ifrågasatta biträdesbefattningarna intill 1915 års utgång.

Vad beträffar avlöningen till de kvinnliga biträdena, hava fullmäktige

ansett denna böra fastställas att utgå i enlighet med vad som gäller för den av riksdagen bestämda högre avlöningstypen. Fullmäktige hava likväl funnit, att, då något ortstillägg ej förekomme i riksgäldskontorets nuvarande stat, sådant tillägg ej heller borde i staten upptagas för de kvinnliga biträdena, utan syntes detsamma lämpligen böra sammanslås med tjänstgöringspenningarna. I överensstämmelse härmed hava fullmäktige föreslagit, att lönen måtte bestämmas till 900 kronor och tjänstgöringspenningarna till 700 kronor.

Enligt vad som framgår av utskottets utlåtande nr 11 med förslag till ny avlöningsstat för riksbanken, har utskottet i enlighet med löne regleringskommitténs förslag hemställt, att för motsvarande biträdesbefattningar i riksbanken lönen borde fastställas till 1,050 kronor och tjänstgöringspenningarna till 550 kronor. I anslutning härtill har utskottet funnit sig böra föreslå samma fördelning av lön och tjänstgöringspenningar för de kvinnliga biträdena i riksgäldskontoret; och torde även motsvarande pensionsunderlag, 1,300 kronor, böra fastställas för dessa biträden. De föreslagna avlöningsbeloppen synas böra utgå från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet.

I sammanhang med de kvinnliga biträdenas uppförande å ordinarie stat hava fullmäktige erinrat, att i reglementet för riksgäldskontoret borde införas vissa allmänna villkor och bestämmelser att gälla för dessa biträden. För detta ändamål hava fullmäktige låtit uppgöra ett förslag till dylika bestämmelser, vilket finnes här ovan intaget.

Berörda förslag har från utskottets sida givit anledning till följande erinringar.

Enligt punkt 7:o) av de föreslagna bestämmelserna skall kvinnligt biträde vara skyldigt att såsom bidrag till kostnaden för sin pensionering erlägga pensionsavgift enligt de grunder, som äro stadgade för manliga tjänst innehavare vid riksgäldskontoret.

Då emellertid manlig tjänst innehavare erlägger pensionsavgift till årligt belopp av viss procent å den lön han äger uppbära, har med avseende å de kvinnliga biträdena föreslagits, att pensionsavgiften måtte utgå efter det föreslagna särskilda pensionsunderlaget, men i övrigt enligt här ovan omförmälda grunder.

Jämväl i punkt 8:o) hava föreslagits vissa ändringar, betingade av förslaget att för de kvinnliga biträdena fastställa visst pensionsunderlag.

Beträffande de i punkt 10:o) omförmälda stadganden rörande tillsättning, kompetensfordringar och disciplinära bestraffningar m. m. har utskottet ansett dessa stadganden böra fastställas av riksdagen; och torde fullmäktige i vederbörlig ordning därom avgiva förslag.

Vidkommande slutligen det i § 32 av reglementet omförmälda anslaget till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten, nu 11,000 kronor, hava fullmäktige föreslagit, att detsamma måtte bestämmas att från och med år 1915 utgå med 9,000 kronor.

Den av utskottet här ovan föreslagna ändringen rörande antalet kvinnliga biträden torde icke inverka på anslagets belopp, och får utskottet därför biträda fullmäktiges förslag.

Åberopande vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att riksdagen må

A) medgiva, att i riksgäldskontorets avlöningsstat må uppföras två kvinnliga biträdesbefattningar med följande avlöningsförmåner: lön 1,050 kronor och tjänstgöringspenningar 550 kronor jämte två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter resp. fem och tio års tjänstgöring;

B) besluta, att nämnda avlöningsbelopp skola utgå från och med månaden näst efter den, då riksdagen fattat beslut i ämnet;

C) besluta, att, i händelse av bifall till vad sålunda blivit hemställt, i riksgäldskontorets reglemente må införas bestämmelser av den lydelse, härvid fogade bilaga utvisar; samt

D) under enahanda förutsättning som under C) här ovan besluta, att det i § 32 av reglementet för riksgäldskontoret omförmälda anslaget till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare samt till belöning för extra arbeten skall från och med år 1915 utgå med 9,000 kronor.

Stockholm den 23 juli 1914.

På bankoutskottets vägnar:

I von STAPELMOHR.

Vid detta ärendes slutliga behandling inom utskottet hava närvarit:
 av första kammaren: herrar *von Stapelmohr*, *Hallin*, *Ekman*, *Gustafsson*, *Gelotte*, *Kjellgren*, *Montgomery* och *Jönsson*; samt
 av andra kammaren: herrar *Vahlquist*, *Juhlin*, *Kristensson*, *Söderberg* i *Hobborn*, *Forssell*, *Berg* i *Munkfors*, *Carlson* i *Herrljunga* och *Lindvall*.

Bilaga.*Angående kvinnliga biträden i riksgäldskontoret.*

§

Beträffande de å riksgäldskontorets stat uppförda kvinnliga biträdena gälla följande bestämmelser:

1:o) Kvinnligt biträde skall vara underkastat den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller den jämkning i åligganden, som kan varda stadgad; och böra de konstitutorial, som för dessa biträden utfärdas, innefatta förbehåll om vederbörandes skyldighet att åtaga sig de nya eller förändrade göromål, vilka kunna dem åläggas.

2:o) Därest kvinnligt biträde förordnas att bestrida ordinarie tjänstmannabefattning i riksgäldskontoret, är biträdet skyldigt att mottaga sådant förordnande mot åtnjutande av de för samma tjänst anslagna tjänstgöringspenningar, dock med avstående av egna tjänstgöringspenningar.

3:o) Kvinnligt biträde äger att, såvitt sådant utan hinder för göromålens jämna och oavbrutna gång kan ske, årligen åtnjuta semester under en månad.

4:o) Kvinnligt biträdes arbetstid å tjänsterummet skall vara lika med den, som i gällande tjänstgöringsordning är bestämd för riksgäldskontorets tjänstemän.

5:o) Bliver kvinnligt biträde av sjukdom hindrat att uppehålla sin befattning, äger hon under tjänstledigheten uppbära hela lönen samt dessutom, efter fullmäktiges prövning, under högst en månad varje år de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar. Beviljas kvinnligt biträde tjänstledighet för svag hälsas vårdande eller eljest av annan orsak än sjukdom, kunna fullmäktige besluta, att hon skall utöver tjänstgöringspenningarna till sin vikarie avstå så mycket av lönen, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest prövas skäligt.

6:o) I händelse kvinnligt biträde ingår äktenskap, skall hon icke vara skyldig att av sådan anledning avgå från sin befattning, därest icke fullmäktige med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finna det nödigt.

7:o) Kvinnligt biträde är skyldigt att såsom bidrag till kostnaden för sin pensionering erlägga pensionsavgift, som beräknas efter pensions-

underlaget, men i övrigt enligt de grunder, som äro stadgade för manliga tjänstinnehavare vid riksgäldskontoret.

8:o) Kvinnligt biträde skall, då hon uppnått 60 levnadsår och varit 30 år i allmän tjänst, vara förpliktad att avgå från sin befattning med pension till samma belopp som det för tjänsten gällande pensionsunderlag, fullmäktige likväl obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge biträdet prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Före uppnådda 60 levnadsår och 30 tjänstår kan kvinnligt biträde erhålla pension endast i det fall att hon på grund av sjukdom eller minskad arbetsförmåga är förhindrad att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Pensionsbeloppet bestämmes i sådant fall av fullmäktige, dock med iakttagande därav att detsamma ej må överstiga det för tjänsten gällande pensionsunderlag.

9:o) Befattning såsom kvinnligt biträde skall av fullmäktige tillsättas medelst konstitutorial efter befattningens ledigförklarande genom kungörelse.

10:o) Rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande av tjänsledighet och avsked samt för disciplinär bestraffning skola gälla de närmare stadganden, som må varda av riksdagen bestämde.

11:o) I övrigt skola de bestämmelser, som i detta reglemente äro meddelade beträffande riksgäldskontorets tjänstemän, i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här ovan stadgats, lända till efterrättelse i fråga om de kvinnliga biträdena.